

4. Сміян Л. С. Нотаріат в Україні : навч. посібник / Сміян Л. С., Нікітін Ю. В., Хоменко П. Г; 3-тє вид., доп. і перероб. К. : КНТ, 2009. 632 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-20>

ПРАВОЧИН У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Кошеленко Євгеній Олександрович

*студент I курсу другого (магістерського) рівня освіти
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Протягом останніх 20 років мережа Інтернет активно використовується як у повсякденному житті, так і у будь-якій сфері діяльності, включаючи юридичну. Пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 збільшила кількість реалізацій у мережі Інтернет, «перемістила» значну частину цивільного обороту у мережу. По сьогоднішній день об'єм покупок у мережі Інтернет зростає. Ринок інтернет-торгівлі оцінювався у 2021 році у 4 млрд доларів і має потенціал для зростання [2]. Сьогоднішній реалії війни ще більш спонукають українців до купівлі товарів або отримання послуг у мережі Інтернет внаслідок відносної доступності, зручності та простоти. Тобто проблема укладення правочинів у сфері електронної комерції є надзвичайно актуальною на сьогоднішній день.

Питання регулювання електронного правочину розглядали такі науковці як О.О. Баранов, Н.Є. Блажівська, О.І Змикало, Є.М. Корнеєва тощо.

Визначення правочину міститься у статті 202 Цивільного кодексу України – це дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [1]. У статті 205 зазначається, що правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі. Тобто законодавець прирівняв письмову та електронну форму правочину.

Легальна дефініція електронного правочину міститься у статті 3 Закону України «Про електронну комерцію». Електронний правочин – дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних

прав та обов'язків, здійснена з використанням інформаційно-комунікаційних систем.

Електронна форма представлення інформації – спосіб документування інформації, що означає створення, запис, передачу або збереження інформації у цифровій чи іншій нематеріальній формі за допомогою електронних, магнітних, електромагнітних, оптичних або інших засобів, здатних до відтворення, передачі чи зберігання інформації [2].

Електронний правочин як і будь-який інший правочин має усі ознаки традиційного правочину у цивільному праві (правомірна дія, вольовий акт, є підставою для виникнення цивільних правовідносин тощо).

Як зазначає О.І. Змикало, різниця між традиційними й електронними правочинами полягає в: 1) способі, яким сторони зв'язуються між собою під час вчинення правочину; 2) способі виконання правочину після його укладення; 3) способах отримання інформації про зміст правочину і спосіб його виконання, про іншу сторону правочину, ризики сторін тощо [6, с. 85].

Важливою є презумпція дійсності правочину у електронній формі, яка міститься у статті 5 Закону України «Про електронну комерцію». Правочин не може бути визнано недійсним у зв'язку з його вчиненням в електронній формі, якщо інше не передбачено законом [2]. При цьому українське законодавство не містить підстав для визнання будь-якого правочину недійсним у зв'язку з його вчиненням в електронній формі. Але відмітимо, що неможливо укласти договір в електронній формі, який вимагає обов'язкового нотаріального посвідчення або державної реєстрації (наприклад, договір купівлі-продажу нерухомості) – такий договір буде недійсним внаслідок недотримання форми договору.

Електронні правочини вчиняються на основі відповідних пропозицій (оферт). Відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти електронний договір, про її прийняття (акцепт) може бути надана шляхом: 1) надсилання електронного повідомлення особі, яка зробила пропозицію укласти електронний договір; 2) заповнення формуляра заяви (форми) про прийняття такої пропозиції в електронній формі; 3) вчинення дій, що вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію, і ці роз'яснення логічно пов'язані з нею (стаття 11 Закону України «Про електронну комерцію»).

Відмітимо, що у разі укладення електронного договору відбувається в інформаційно-комунікаційній системі суб'єкта електронної комерції, для прийняття пропозиції укласти такий договір особа має

ідентифікуватися в такій системі та надати відповідь про прийняття пропозиції (акцепт). Але, як зазначає А.О. Борисова, така вимога суперечить практиці, зокрема американських інтернет-магазинів, які дозволяють процедуру “check-out as guest”, тобто дають можливість здійснювати покупки в гостьовому, анонімному режимі. Ідентифікація покупця за таких умов здійснюється лише на етапі оплати в обсязі, необхідному для здійснення оплати [5, с. 23–24].

Як і звичайні правочини, електронні можуть поділятися на односторонні та двосторонні. Для одностороннього правочину потрібне волевиявлення однієї сторони, а для двосторонніх необхідна воля двох сторін (укладення договору). Прикладом одностороннього електронного правочину є, ліцензія на використання об'єктів права інтелектуальної власності, яка видана в електронній формі [6, с. 52]. Двостороннім правочином, наприклад, є купівля товару в інтернет-магазині.

Як зазначає К. Мальцева, електронні правочини за способом укладення та реалізації поділяються на:

- правочини, що здійснюються і виконуються повністю онлайн (купівля комп'ютерної гри в інтернет-магазині);
- правочини, що здійснюються онлайн, але виконуються і завершуються офлайн (купівля товару через Інтернет-магазин із доставкою на адресу покупця);
- правочини, що здійснюються офлайн, але застосовуються онлайн (укладення угоди між сторонами шляхом взаємного обміну відповідними документами по електронній пошті) [7, с. 52].

Як зазначає у своїй монографії про електронні правочини Н.Є. Блажівська, електронні правочини можна класифікувати за статусом сторін:

- B2B (Business – Business) – правочини, вчинені між підприємцями-торговими партнерами;
- B2C (Business -Customer) – правочини, в яких однією стороною виступає підприємець, а іншою є споживач;
- B2E (Business-Education) – правочини між підприємцями та освітніми закладами;
- C2C (Customer-Customer) – правочини, вчинені між споживачами (інтернет-аукціони) [5, с. 28–29].

Як зазначає О. Змикало, характерними ознаками електронних правочинів є інтерактивність, оперативність і мультимедійність [6, с. 86].

Інтерактивність проявляється під час обміну інформації між сторонами електронного правочину (через інтернет-сторінки, електронну пошту або інші засоби зв'язку). Оперативність визначається можливістю кожної людини зайти у мережу Інтернет, укласти,

акцептувати договір, провести електронний переказ незалежно від власного місця розташування. Надання товару через мережу Інтернет знижує вартість правочину і усуває необхідність в особистому контакті. Мультимедійність пропозицій та реклами електронних правочинів особливо активно проявляється у договорах купівлі-продажу через відсутність необхідності особистого контакту із продавцем (при цьому вона все ще може бути) та знаходження товару на далекій відстані від продавця. Це вимагає заміни традиційних способів та використання фотографій, інтернет-каталогів, відеооглядів тощо. Такі особливості необхідні для заміни (або мінімізації) прямого контакту продавця із покупцем.

Електронний правочин, як і будь-який інший правочин має усі ознаки традиційного правочину у цивільному праві. А тому електронні правочини мають відповідати загальному цивільному законодавству України та спеціалізованому Закону України «Про електронну комерцію». У той же час різниця між традиційними й електронними правочинами полягає в способах зв'язку між сторонами на етапі вчинення правочину, способах виконання правочину після його укладення (офлайн чи онлайн) а також способах отримання інформації про зміст правочину, спосіб його виконання, про іншу сторону правочину, ризики сторін тощо.

Неможливо укласти договір в електронній формі, який вимагає обов'язкового нотаріального посвідчення або державної реєстрації.

Вчинення електронних правочинів має ряд переваг: інтерактивність, оперативність та мультимедійність, що вигідно як для покупців, так і продавців. Це зумовлює бурхливий розвиток даної сфери комерції і необхідність подальших наукових розробок щодо особливостей її регулювання.

Література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 03.12.2023).

2. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення : 03.12.2023).

3. Український ринок е-комерції виріс до \$ 4 млрд. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/tech/rinok-elektronnoji-komerciji-viris-do-4-mlrd-dolariv-novini-ukrajini-50167859.html> (дата звернення: 03.12.2023).

4. Блажівська Н. Є. Електронний правочин у цивільному праві України : монографія. Київ : Алерта, 2014. 240 с.

5. Борисова А. О. Цивільно-правовий аспект здійснення правочинів в мережі Інтернет. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 21–27.

6. Змикало О. І. Поняття та сутність електронних правочинів за цивільним правом України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2021. Вип. 66. С. 81–87.

7. Корнєєва Є. М. Мальцева К. К. Електронний правочин: поняття та види. Треті економіко-правові студії : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяч. 155-річчю Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, 15 травня 2020 р.). Одеса : Фенікс, 2020. С. 51–53.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-21>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ

Матвєєва Дар'я Юрїївна

*студентка I курсу другого (магістерського) рівня освіти
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Відсутність належної обізнаності серед українців про ключові аспекти та переваги шлюбного договору є однією з головних причин його низької популярності. Велика кількість людей не мають необхідних знань або розуміння сутності та можливостей цього документа при його укладенні. Існує думка що укладання шлюбного договору має фінансовий розрахунок, який не повинен бути у відносинах людей, які вирішують вступити до шлюбу, але сьогодні наш соціум переживає економічні трансформації, що призводять до змін життєвих цінностей. Відображенням цих змін є зміна ролі подружжя в побуті, а також переосмислення прав і обов'язків у сімейному житті, що визначаються матеріальними аспектами.

Договір про шлюб не слід розглядати як угоду між чоловіком і дружиною у разі розлучення. Основною метою цього документу є ефективне управління майном, яке було набуто під час шлюбу, а також забезпечення захисту та додаткових гарантій майнових прав кожного з подружжя.